

Lucija Stepančič

Maja Vidmar: *Kako se zaljubiš.*

Ljubljana: Študentska založba (zbirka Beletrina), 2012.

Najnovejša pesniška zbirka Maje Vidmar odpre v bralcu prostore in registre, za katere sploh ni vedel, da jih premore, niti ni vedel, da obstajajo. Če je že naslov *Kako se zaljubiš* izzivalno nedolžen – čeprav ime avtorice obeta, da ne bo šlo tako zlahka –, je vsebina čisto presenečenje. Že prve vrstice vsake pesmi nam skočijo v glavo.

Zaljubljenost v hčer? V sina? V sestro? Ups, celo v psa? Ampak dobro, najprej si pogledjmo zaljubljenost v brata: “Ko se zaljubiš / v svojega brata, / ugotoviš, da / nimaš brata, / in ga začneš / povsod iskati. / Celu na dolga / potovanja se / odpravljaš, / preoblečena / v najstarejšega, / srednjega in / najmlajšega sina. / Včasih sama, / včasih v troje / na vsaki poti, na / vsakem sprehodu, / na vsakem koraku / od šole do doma / iščeš svojega / brata. Ko ga / najdeš, si / na varnem / za zmeraj.” In seveda. Zaljubiti se je mogoče tudi v preteklost in prihodnost. V samo ljubezen oziroma v zaljubljenost. Zaljubljenost je nežna, a neubranljiva energija, ki prodre kamor koli. In vedno nepričakovano. Lahko nenadoma prisveti kot sončni žarek, ki se ga (še) nismo nadejali. Ali primaha kot prijazen, dobrikajoč se pes. Navsezadnje se je (očitno) mogoče zaljubiti še v lastno smrt. Kaj šele v lastne napake. “Ko se zaljubim / v svoje napake, / sem ena sama / napaka. / Ničesar drugega / ni ne zgoraj / ne spodaj ne / vmes. / Občutek je / podoben izbruhu / svobode, / le veliko bolj / duhovit. / Lahko bi se / zasmejala / že prej.” Bolj kot za kar koli drugega gre za občutek obstoja in ta je, kot bi rekel Hamvas, neizmerno povečan, preliva se čez ozke in krhke, nežne verze. In za to tudi gre. Za stopnjevanje občutka bivanja.

Tako smo že karseda daleč od ustaljenih trubadursko-romantičnih predstav, čeprav se seveda najde nekaj (vsaj nekaj) prostora tudi za klasični ti in jaz. “Srce na moji strani / prede in tudi srce / na tvoji strani prede. / Nihče ne more ostati / resen, ko zasliši srce, / da prede, še posebno / ne ti, ki želiš ležati / na moji strani. // Mogoče naju bo pobralo / od srečnega

smeha, / mogoče naju bodo našli / popolnoma mrtva, / a popolnoma zdrava, / ker nič ni bolj / zdravega od srca, / ki prede.”

“Tudi če sodobnost razumemo le intuitivno, je to dovolj, da vemo, da terja artikulirano pričevanje o zaljubljanju v dobi, ki je že davno ponotranjila strah pred naivnostjo in si nadela temni cinizem, posebno avtorsko živost,” piše Mojca Pišek v spremni besedi. In še: “prav v brk 'resnim časom' Maja Vidmar ljubezen sooča z lahkotnim pojmom zaljubljenosti, četudi v zbirki nikjer ne srečamo površnega čustva, pač pa izključno izborjene in bivanjsko pogojene različice čustvovanja ter čutenja.” Sicer pa gre pri Maji Vidmar, kot smo že ugotovili, za obliko ljubezni, nepredvidljivo tako v eros kot v agape, od ljubezni oziroma zaljubljenosti si izposoja le energijo, ki je tako nežna, a obenem prodorna, da najde vse najbolj skrite kotičke, da oživilja tisto, kar je davno pozabljeno, še posebej pa tisto, za kar nam niti na misel ni prišlo, da bi si lahko želeli. Celotisto, kar je zgolj fantomsko, nenadoma dobi pravico enakovrednega obstoja.

Ta zbirka prinaša labirint, ampak svetel, morda celo pisan, brez zlovesčega rjovenja v središču, v njem bi se rade volje izgubljali do onemoglosti, saj zmage ne ponuja le izhod, ampak se lahko skriva za vsakim vogalom, za vsakim novim zidcem, vsak nov zaplet je izhod v čisto nepričakovano plat življenja. Tisto, kar naredi to poezijo svetlo, niti ni podobje samo (tudi za strah se najde prostor), je pa energija, ki spaja ves ta živahno kolažirani vrvež, ki se je nekako uspel preliti v verze. “Nisem se zaljubila / sama, vedno je bil / poleg strah. / Z njim sem te varala / že od začetka, včasih / tudi večkrat na dan. / Z njim je varanje / tako temeljito, / da tebe sploh ni.” A tudi strah ima tu predvsem funkcijo odkrivanja novega, novih plati resničnosti, pa čeprav s pridržanim dihom. Da se razumemo, tu se najde navsezadnje tudi živalskost v svojem najbolj mrhovinarskem izrazu, za kakimi vrati lahko pričaka celo neusmiljena podoba razkroja: “Sinička z izpuljeno / perutjo in iztrganim / repom te čaka / med vrati”, in slejkoprej se najdejo tudi sledovi krempljev. Vendar imamo opraviti s poezijo, ki ne namerava biti radoživa za vsako ceno: kar šteje, je nenehno vživljanje v vse in vsakogar, je nenehna menjava kož, z nestalno srečo pri vseh mogočih preobrazbah. Nič čudnega, da je avtoričin element voda, čudežno prilagodljiva in spremenljiva, kar še posebej lepo pride do izraza v pesmi *Reka*. “Deset užitkov poznam / v srednjem toku,” pravi avtorica, ki se potem kar po vrsti preobraža v butanje ob skale, v penjenje (pri čemer lahko zaznamo celo diskretne seksualne metonimije), na primer “Ko gre iz dežja / kaplja brez dotika / vame in je / jasna sled,” nadaljuje se z razčesavanjem skozi razsuti dež, z odmevi, z vlago v mahovju, z vlažnim dihom. Vse do otroka, ki “pogleda, / ali tudi na drugem, / oknu dežuje”,

in do tega, da se ob tako ljubkem prizoru za hip zmede celo reka sama. Zaključí se z užitkom obstoja samega. Oziroma z užitkom neobstoja. Posebej pomenljive so tudi barve oziroma njihov izbor: tu se svetloba, ki je nekako zaznamovala to poezijo, preobrazi v ledeni srh (ki je sicer prav tako svetel, kajne?), njen domicil pa je močvirje, megleno in dvoumno.

Sploh pa poezija Maje Vidmar ni tako veselo frfotava kar od začetka do konca. "S srečo imam največ / težav. Razgraja mi / po hiši, premika / predmete, posebno / obtežilnike, dnevno / se igra potres / in konec sveta / in zdaj razumem, / zakaj nekateri, ko jim / sreča potrka na vrata, / raje zbolijo, / zaprejo polkna / in umrejo." Na dnu dogajanja se vsekakor odvijajo globoke, težavne preobrazbe, kjer se tako dolgo ni mogoče odločiti, da odločitev nazadnje prevzamejo fiziološki procesi v vsej svoji odkritosrčnosti. Lesena idilična hiška, prava podoba sreče, z lesenim oknom za oprane zvezde, v kateri vlada pomladanski zrak, se nazadnje (z leti, neopazno) spremeni v nepremičnino, ki je na gležnje stanujočih privezana z verigo kot železna krogla. Na težko in motno nepremakljivost pa je očitno mogoče odgovoriti s še bolj brezprizivnim mirovanjem, z nepremagljivim spancem: tu je bilo v pretežki dilemi očitno prepuščeno telesu, da odloči po svoje. In je odločilo. "V nekaj tednih sem dojela, / da globoko spim. / Verjela sem kar na besedo, / da je sploh možno biti buden / in da moja budnost je nekje, / saj me je že zdaj ganila. / Po nekajmesečnem odlašanju / o varnosti, postopkih in metodi / se je rušenje začelo." Nekdanje miselne in čustvene preboje zdaj zamenjajo boleče dobesedni fizični preboji v hišo, ki je z leti neopazno postala materializirana ideja bivanja. "Lupljenje temnega ometa, / tudi starih tujih fresk, / podiranje notranjih sten, / nenadni preboji skozi zidove / na svetlo in odmetavanje / v dolgih sanjskih letih / izklesanih žlebnih kljunov, / vse to mi je dobro delo."